

כל מה שחשוב לדעת על צוואות: המדריך המלא

משה כדריה, עו"ד ונוטריון

מהי צוואה?

צוואה היא מסמך משפטי המחייב את כל הרשויות לנהוג לפיו, ושבאמצעותו אדם מורה כיצד לנהוג בעיזבונו. כלומר, מי יהיו היורשים של רכושו לאחר מותו וכיצד הרכוש יחולק ביניהם. הצוואה מבטאת את רצונו של המוריש ובתי המשפט נוטים לראות בכך כלל מחייב ונמנעים בדרך כלל מלבטל צוואה או לשנות את הוראותיה.

מתי בית המשפט עשוי לבטל צוואה?

ככלל, כל אדם מעל גיל 18 רשאי לערוך צוואה, ולעשות זאת גם ללא עורך דין ועדים, והיא תכובד כמעידה על רצונותיו, כל עוד לא תוגש התנגדות או שאמינותה תתערער. מכאן, שככל שלא יתגלה פגם כלשהו בצוואה, אזי, רק אם יוכיחו כי לעורך הצוואה לא היתה היכולת השכלית או הנפשית להבין את תוכן הצוואה שהותיר אחריו, או שנכפה עליו לערוך אותה בניגוד לרצונו, רק אז ייתכן שבית המשפט ימצא לנכון לבטל אותה.

אילו סוגי צוואות ניתן לערוך?

הדרך המקובלת לעריכת צוואה היא בכתב, ובנוכחות עדים, והיא נקראת "צוואה בעדים", אך זו רק אפשרות אחת מתוך 4 שהחוק קובע. שלוש האחרות הן "צוואה בכתב יד", "צוואה בפני רשות" ו"צוואה בעל פה".

מהם היתרונות והחסרונות של צוואה בכתב יד?

צוואה בכתב יד היא צוואה הכתובה כולה וחתומה בכתב ידו של המצווה. זוהי צוואה שניתן לערוך ללא עדים וללא עורך דין, היא פשוטה ומהירה להכנה, ולא נלוות לה הוצאות משפטיות. אך יתרונה הוא גם חסרונה, שכן ללא עדים, ניתן לעתים לערער על אמינותה לאחר מות המוריש. בנוסף, כאשר הצוואה נכתבת ללא ייעוץ משפטי, בהחלט ייתכן שיפלו בה פגמים וניתן יהיה לערער עליה בגינם.

מהם היתרונות של צוואה בעדים לעומת צוואה בכתב יד?

צוואה בעדים, לעומת זאת, היא צוואה כתובה, הנחתמת בנוכחותם של שני עדים – בדרך כלל בפני עורך דין. מטרת העדים והחתימה שלהם על הצוואה בפני עורך דין היא להעניק משנה תוקף לעובדה שעורך הצוואה חתם עליה מרצונו החופשי, וקשה יותר לערער על אמינותה לאחר מותו.

מהי צוואה בפני רשות?

צוואה בפני רשות היא צוואה הנערכת בפני נציג חוק כלשהו (שופט, חבר בית דין רבני, נוטריון וכדומה) או מוגשת לו. המצווה יכול לומר את דברי הצוואה בעל פה בפני נציג הרשות והנציג רושם אותה. לחילופין, המצווה יכול להגיש את הצוואה הכתובה ונציג הרשות יאשר שזוהי צוואתו.

באילו מקרים ניתן לערוך צוואה בעל פה?

צוואה בעל פה, הנקראת גם "צוואת שכיב מרע", היא צוואה הנאמרת בקול בפני שני עדים, והיא מיועדת למקרים בהם אין לאדם יכולת לערוך צוואה מסוג אחר בשל מצבו הבריאותי, וכשהוא רואה עצמו על ערש דווי. לאחר שהצוואה נמסרה להם בעל פה, העדים עורכים זכרון דברים ומפקידים אותו אצל הרשם לענייני ירושה. צוואה כזו עורכים רק בשעת הדחק, ובמקרים רבים צוואה זו מעוררת התנגדויות ודיונים בבית המשפט.

כיצד מחולק עיזבונו של הנפטר בהעדר צוואה?

ללא צוואה, העיזבון מחולק על פי חוק הירושה. במקרה הנפוץ ביותר, כאשר הנפטר הותיר בן או בת זוג וילדים, החוק קובע כי היורשים הם קודם כל בן או בת הזוג של הנפטר, אשר זכאי למחצית מעיזבונו. היורשים הבאים הם ילדיו של הנפטר, והמחצית האחרת של הרכוש מחולקת ביניהם שווה בשווה. הורי הנפטר הופכים ליורשים רק אם לא הותיר אחריו ילדים. החוק ממשיך ומפרט אפשרויות שונות של יורשים (במקרה בו גם ההורים נפטרו, במקרה בו היו ילדים ונפטרו וכן הלאה).

אילו סכסוכים משפחתיים עשויים להיווצר בשל עיזבון המחולק לפי חוק הירושה וללא צוואה?

חוק הירושה מותיר פתח לפרשנויות בכמה וכמה סעיפים, שכן אינו יכול לרדת לדקויות של כל מקרה ולכסות כל אפשרות. הדבר עשוי להוביל למאבק משפטי בנוגע לסדר היורשים ולחלקם בירושה. למשל, אם אחד הילדים התנכר להוריו, בעוד ילדיהם האחרים המשיכו לטפל בהם במסירות, ייתכן בהחלט שהילדים האחרים יערערו על זכאותו לרשת נתח שווה מהעיזבון. גם ילדה המנהלת לבדה ובהצלחה עסק משגשג שהוקם על ידי ההורים, עשויה לערער על זכאותם של הילדים האחרים לרשת חלק שווה בעסק.

כיצד צוואה יכולה לשמש אמצעי משפטי המונע סכסוכים משפחתיים?

הדוגמאות שהובאו קודם הן רק מעט דוגמאות לסכסוכים משפטיים שעלולים להתעורר באין צוואה שתסדיר את חלוקת הרכוש. מדובר בסכסוכים קשים, יקרים וארוכים, הפוגעים בשווי הירושה ולא פחות מכך ביחסים בין בני המשפחה, וניתן למנוע אותם במקרים רבים באמצעות עריכת צוואה.

מדוע לאדם שהתגרש ונישא בשנית מומלץ לערוך צוואה?

ישנם מקרים בהם צוואה נחוצה אף יותר מהרגיל, כיוון שהפוטנציאל לסכסוך משפטי לאחר מותו של המוריש הוא גבוה יותר. אחד המצבים המובהקים הוא של אדם שהתגרש ונישא מחדש. לאדם כזה יש

בדרך כלל ילדים מהנישואין הראשונים ולעתים גם מהזוגיות החדשה. לאחר מותו הוא מן הסתם ירצה לדאוג לכולם, כולל לבן או לבת הזוג החדשים. צוואה מאפשרת להסדיר זאת בצורה ברורה ולמנוע סכסוך משפטי יקר וארוך.

כיצד צוואה יכולה לסייע במקרה של עזבון המכיל רכוש מורכב?

מצב אחר שיכול להוביל למאבקים משפטיים מרים הוא עזבון המכיל רכוש מורכב. כלומר, עזבון הכולל נכסים רבים, ממגוון סוגים, או המפוזר על פני ארצות שונות. ככל שהעזבון יהיה גדול ומורכב יותר, ניהול חלוקתו יהיה מסובך וארוך יותר, והסיכוי לסכסוך משפטי גדול יותר. צוואה יכולה להקל על היורשים, לקצר את התהליך באופן משמעותי ולהבטיח שרצונותיו של הנפטר יוגשמו במלואם.

צוואה יש לערוך בליווי עורך דין המתמחה בדיני ירושה ועריכת צוואות בלבד!

למסמך הצוואה משמעויות כלכליות ואישיות מרחיקות לכת. לכן, חשוב שהיא תשקף באופן הנאמן ביותר את רצונותיו ותפיסותיו של המצווה, ותמנע ככל שניתן סכסוכי ירושה. רק עורך דין המתמחה בעריכת צוואות, והוא בעל נסיון בתחום, יוכל לוודא שהצוואה נערכה כדין, שהמצווה מבין היטב את משמעויותיה, ותואמת את רצונותיו ואת האינטרסים של המצווה.

משרדנו עוסק מאז שנת 1984 בעריכת צוואות ומתמחה בדיני ירושה. נשמח לעמוד לשרותכם.